

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW**

Delegatura w Lublinie
20-079 Lublin, ul. Dolna 3-go Maja 5
Tel. (0-81) 532-35-31, 532-54-48,
Fax (0-81) 532-08-26
E-mail: lublin@uokik.gov.pl

LUBLIN, dn. 28.12.2006 r.

RLU-61-64/06/JS

DECYZJA Nr RLU- 39 /2006

Na podstawie art. 23e ust. 1 i 2 w związku z art. 23a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2005r. Nr 244, poz. 2080 ze zm: Dz. U. z 2006 Nr 157, poz. 1119 i Dz. U. z 2006 Nr 170, poz. 1217) oraz stosownie do art. 28 ust. 6 tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 18, poz. 172 ze zm. Dz.U. z 2003r. Nr 6, poz. 68), po przeprowadzeniu z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, przeciwko Pani J prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą F Centrum Języków Obcych - działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, działanie przedsiębiorcy Pani J, polegające na stosowaniu w Umowie o Świadczenie Usług postanowień wzorca umownego, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) Kodeksu postępowania cywilnego:

- „ Za płatność dokonaną z opóźnieniem 5 dniowym doliczana jest każdorazowo kwota 20 zł do czesnego za miesiąc. Opłata dodatkowa 20 zł będzie naliczana od 5-tego dnia zaksięgowanego na koncie zleceniobiorcy”,
- „ Rezygnacja uważana jest za pisemne wypowiedzenie umowy prowadzące do jej rozwiązania do ostatniego dnia miesiąca kalendarzowego, w którym nastąpi. W takim przypadku Zleceniodawca jest obowiązany do uiszczenia opłaty z tytułu czesnego za dany miesiąc, a opłata już uiszczona nie podlega zwrotowi od w/w zapisu istnieje możliwość negocjacji pisemnej”

i stwierdza zaniechanie jej stosowania z dniem 01.12.2006r.

Uzasadnienie

W dniu 29.09.2006r. w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwanego dalej organem antymonopolowym), z urzędu wszczęte zostało postępowanie wyjaśniające mające na celu wstępne ustalenie, czy Pani J prowadząca działalność gospodarczą pod nazwą F Centrum Języków Obcych w kontaktach z konsumentami stosuje postanowienia noszące znamiona niedozwolonych postanowień umownych, o których mowa w kodeksie cywilnym.

W związku z ustaleniami dokonanymi w trakcie w/w postępowania wyjaśniającego oraz na podstawie analizy uzyskanych dokumentów, w dniu 14.11.2006r. wszczęte zostało postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów w związku z podejrzeniem stosowania przez J prowadzącą działalność gospodarczą jako F Centrum Języków Obcych, praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, o których mowa w art. 23a ust. 1 i 2 powołanej na wstępie ustawy antymonopolowej, poprzez:

stosowanie w Umowie o Świadczenie Usług postanowień, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) Kodeksu postępowania cywilnego:

- § 2 ust.2 umowy o treści „ Za płatność dokonaną z opóźnieniem 5 dniowym doliczana jest każdorazowo kwota 20 zł do czesnego za miesiąc. Opłata dodatkowa 20 zł będzie naliczana od 5-tego dnia zaksięgowanego na koncie zleceniobiorcy”,
- § 4 ust. 3 o treści „ Rezygnacja uważana jest za pisemne wypowiedzenie umowy prowadzące do jej rozwiązania do ostatniego dnia miesiąca kalendarzowego, w którym nastąpi. W takim przypadku Zleceniodawca jest obowiązany do uiszczenia opłaty z tytułu czesnego za dany miesiąc, a opłata już uiszczona nie podlega zwrotowi od w/w zapisu istnieje możliwość negocjacji pisemnej”,

F ustosunkowując się do zarzutu przedstawionego w postanowieniu o wszczęciu postępowania administracyjnego (pismo z 27.11. 2006 r.) dołączył treść nowej Umowy w której nie ma zapisów zakwestionowanych przez Urząd oraz dodatkowo oświadczył, iż wzór nowej umowy obowiązuje od 1 grudnia 2006 roku.

Organ antymonopolowy ustalił, co następuje:

Pani J prowadzi działalność gospodarczą (wpis do ewidencji działalności gospodarczej pod nazwą F).

W ramach prowadzonej działalności gospodarczej zawiera Umowy o świadczenie usług, które określają prawa i obowiązki szkoły oraz słuchacza - uczestnika nauki języka obcego.

Z usług tego przedsiębiorcy korzystają osoby fizyczne-konsumenci, którzy decydują się na naukę języka obcego na warunkach zaproponowanych przez F.

W stosunku do wszystkich tych osób stosowane są zapisy Umowy, która w § 2 ust.2 zawiera postanowienie o treści „ Za płatność dokonaną z opóźnieniem 5 dniowym doliczana jest każdorazowo kwota 20 zł do czesnego za miesiąc. Opłata dodatkowa 20 zł będzie naliczana od 5-tego dnia zaksięgowanego na koncie zleceniobiorcy” oraz w § 4 ust. 3 o treści „ Rezygnacja uważana jest za pisemne wypowiedzenie umowy prowadzące do jej rozwiązania do ostatniego dnia miesiąca kalendarzowego, w którym nastąpi. W takim przypadku Zleceniodawca jest obowiązany do uiszczenia opłaty z tytułu czesnego za dany miesiąc, a opłata już uiszczona nie podlega zwrotowi od w/w zapisu istnieje możliwość negocjacji pisemnej”.

Organ antymonopolowy zważył, co następuje:

Działanie przedsiębiorcy godzi w interesy konsumentów, jako zbiorowości, gdyż ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów... chroni interesy nieograniczonej liczby konsumentów, których nie da się zidentyfikować, jest to zjawisko o charakterze instytucjonalnym, zbiorowym. Z takim przypadkiem mamy do czynienia w niniejszym

postępowaniu administracyjnym. Działania Pani J prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą F skierowane są do z góry nieokreślonej liczby konsumentów poprzez skierowanie do nich oferty usługowej w postaci nauki języka obcego. W tym celu przedsiębiorca posługuje się przygotowanym przez siebie wzorcem – Umową o świadczenie usług, która wiąże strony - przedsiębiorcę i konsumenta poprzez zawarcie umowy na naukę języka obcego po uiszczeniu przez tego ostatniego kosztu tej nauki. Umowa określa wzajemne prawa i obowiązki stron w trakcie nauczania.

Z oferty tej skorzystali już konsumenci decydując się na naukę w tej szkole, ale z usług tych w każdej chwili mogą skorzystać także inni konsumenci. W związku z tym krąg osób, który został już dotknięty stosowaną praktyką i który taką praktyką może zostać dotknięty jest nieograniczony, nie możliwy z góry do określenia, a tym samym spełnia warunki zbiorowego interesu konsumentów. Należy zatem uznać, że w niniejszej sprawie mamy do czynienia z naruszeniem zbiorowych interesów konsumentów.

Zgodnie z treścią art. 23a ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działania przedsiębiorcy i na mocy art. 23a ustawy, zbiorowe interesy konsumentów podlegają ochronie przed bezprawnymi działaniami przedsiębiorcy. Zgodnie z uzasadnieniem projektu rządowego ustawy z dnia 5 lipca 2002 r., nowelizującej ustawę o ochronie konkurencji i konsumentów „Same przepisy art. 23a – 23d nie regulują konstrukcji bezprawności działań przedsiębiorcy. Działania te mogą okazać się bezprawne w razie ustalenia, że doszło do naruszenia przepisów innych ustaw, a także zasad współżycia społecznego i dobrych obyczajów” (druk sejmowy nr 366, s. 20). W Małej Encyklopedii Prawa bezprawność została zdefiniowana jako niezgodność z jakimkolwiek obowiązującym przepisem prawa (Mała Encyklopedia Prawa, PWN, Warszawa 1980, s. 46 i 47). Chodzi więc o sprzeczność z szeroko rozumianym porządkiem prawnym jako całością. Istotnym jest również fakt, iż bezprawność jest czynnikiem o charakterze obiektywnym, niezależnym od wystąpienia szkody, czy od zamiaru podmiotu dopuszczającego się działań bezprawnych.

Zgodnie z art. 23a ust. 2 ustawy antymonopolowej, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, naruszenie obowiązku udzielenia konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwą lub wprowadzającą w błąd reklamę i inne czyny nieuczciwej konkurencji godzące w zbiorowe interesy konsumentów.

Wzorce umowne wykorzystywane przy zawieraniu umów z konsumentami mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej. Kontroli abstrakcyjnej wzorca jako takiego (art. 479³⁶ – 479⁴⁵ K.p.c.) dokonuje się niezależnie od tego, czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany w konkretnej umowie. Kontrola taka obejmuje klauzule pojedyncze lub zbiorowe (cały wzorzec lub jego fragment). Oceny postanowień w wypadku kontroli abstrakcyjnej dokonuje Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wyłącznie do kompetencji tego Sądu należy uznanie postanowień wzorców umownych za niedozwolone. Art. 479⁴³ k.p.c. rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy

za niedozwolone na osoby trzecie. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w w/w rejestrze jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych.

Sąd badając postanowienie umowne ocenia określony zapis, i w momencie jego wpisania do rejestru klauzula przestaje być postanowieniem konkretnego wzorca umownego, a staje się samodzielnie funkcjonującą zasadą, która została zakwestionowana. Ze względu na rozszerzoną skuteczność klauzul (art. 479⁴³ K.p.c), spełniają one funkcję podobną do przepisów prawa. Tak więc, dokonując oceny treści postanowień umownych wykorzystywanych przez przedsiębiorców we wzorcach umownych oraz regulaminach, należy wykorzystywać reguły interpretacji wykształcone w nauce prawa i praktyce orzeczniczej (wykładnia językowa, systemowa, funkcjonalna i inna). Stąd też, niedozwolone będą takie postanowienia umów, które mieszczą się w „hipotezie” klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię. Nie jest zatem konieczna dokładna, literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej.

F, co potwierdza Umowa o świadczenie usług załączona do pisma z dnia 10.10.2006r., stosował postanowienia wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone:

- § 2 ust.2 umowy o treści „ Za płatność dokonaną z opóźnieniem 5 dniowym doliczana jest każdorazowo kwota 20 zł do czesnego za miesiąc. Oplata dodatkowa 20 zł będzie naliczana od 5-tego dnia zaksięgowanego na koncie zleceniobiorcy”.

Postanowienie tożsamej treści o którym mowa (wskazane wyżej) zostało uznane za niedozwolone wyrokiem z dnia 17 maja 2006r. Sygn. akt XVII Amc 87/05 Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko The Stairway School of English Sp. z o.o. w Krakowie. Postanowienie to zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 8 sierpnia 2006r. w pkt 814.

Sąd uznał za niedozwolone i zakazał stosowania postanowienia w brzmieniu:

“Wniesienie raty po ustalonym terminie powoduje doliczenie karnych odsetek w wysokości 0,5% za każdy dzień zwłoki”

Sąd dokonując oceny przedmiotowego postanowienia stanął na stanowisku, iż wypełnia ono dyspozycję art. 385³ pkt 17 k.c. oraz art. 385¹ § 1 k.c.

Zastrzeżenie odsetek na wypadek opóźnienia się konsumenta (słuchacza w rozumieniu postanowień wzorca) ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, tj. zapłatą wynagrodzenia, jest dopuszczalne na mocy art. 481 w związku z art. 359 k.c. Pełnią one bowiem w tym przypadku funkcję kary umownej za nienależyte wykonanie umowy (zwłokę). Powołane przepisy nie wprowadzają ograniczenia wysokości odsetek za zwłokę, stanowiąc jedynie, iż jeżeli stopa odsetek nie była z góry ustalona,

należą się odsetki ustawowe. Wysokość odsetek natomiast ograniczają – zapewniając ochronę przed zastrzeżeniem nadmiernie wygórowanych odsetek umownych - inne przepisy kodeksu cywilnego, tj. art. 388 – chroniący przed wyzyskiem, w tym lichwą, a w odniesieniu do konsumentów - w/w art. 385³ pkt 17.

Zastrzeżona przez szkołę w analizowanym postanowieniu stopa odsetek w wysokości 20 zł za miesiąc spełnia bez wątpliwości przesłanki uznania jej za nadmiernie wygórowaną, gdyż kwota ta stanowi do 13,4 % należności za miesiąc. Przeliczając umowną kwotę na stopę roczną, okazuje się, że stanowi ona 160,8% rocznie (13,4% x 12 miesięcy). Zastrzeżona przez szkołę w umowie kwota może być blisko 14 razy wyższa od odsetek ustawowych, których stopa – zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie określenia wysokości odsetek ustawowych (Dz. U. Nr 201 poz. 1662) – wynosi aktualnie 11,5%. Oznacza to, że zastrzeżone w analizowanym postanowieniu odsetki są nadmiernie wygórowane, a w konsekwencji spełniają przesłanki zawarte w art. 385³ pkt 17 k.c. oraz art. 385¹ § 1 k.c.

- § 4 ust. 3 o treści „ Rezygnacja uważana jest za pisemne wypowiedzenie umowy prowadzące do jej rozwiązania do ostatniego dnia miesiąca kalendarzowego, w którym nastąpi. W takim przypadku Zleceniodawca jest obowiązany do uiszczenia opłaty z tytułu czesnego za dany miesiąc, a opłata już uiszczona nie podlega zwrotowi od w/w zapisu istnieje możliwość negocjacji pisemnej”,

Postanowienie tożsamej treści o którym mowa (wskazane wyżej) zostało uznane za niedozwolone wyrokiem z 24 maja 2006 r. Sygn. Akt XVII AmC 87/05 Sądu Okręgowego w Warszawie- Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko The Stairway School of English Sp. z o.o. w Krakowie.

Postanowienie to zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 8 sierpnia 2006r. w pkt 815.

Sąd uznał za niedozwolone i zakazał stosowania postanowienia w brzmieniu:

„W przypadku rezygnacji przez słuchacza z uczestnictwa w kursie po podpisaniu niniejszej umowy szkoła nie zwraca uiszczonej opłaty za kurs”.

Rezygnacja słuchacza z uczestnictwa w zajęciach jest de facto jego odstąpieniem od umowy zawartej ze Szkołą, a zatem zastosowanie powinien znaleźć art. 395 § 2 k.c., zgodnie z którym to, co strony już świadczyły, ulega zwrotowi w stanie niezmienionym, chyba, że zmiana była konieczna w granicach zwykłego zarządu. Za świadczone usługi należy się drugiej stronie odpowiednie wynagrodzenie. Świadczenie słuchacza jest świadczeniem pieniężnym, którego zwrot jest możliwy, natomiast Szkoła przed rozpoczęciem kursu nie świadczy żadnej usługi na rzecz konsumenta, a zatem odmowa zwrotu uiszczonej zapłaty jest nieuzasadniona w świetle powołanych przepisów i sprzeczna z dobrymi obyczajami. Również wyłączenie możliwości zwrotu części opłaty, jeżeli słuchacz - konsument przerywa naukę po rozpoczęciu kursu należy uznać za naruszające interesy konsumentów. Słuchacz musi bowiem uiścić pełne wynagrodzenie za świadczenie, którego nie otrzymał w całości, podczas gdy Szkoła otrzymuje świadczenie pieniężne o wartości przewyższającej wartość jej własnego świadczenia. Bezsportny jest zatem brak ekwiwalentności wzajemnych świadczeń Szkoły i konsumenta, co jednoznacznie dowodzi, iż takie uregulowanie wzajemnych obowiązków przez Szkołę – korzystającą z przewagi

kontraktowej – jest sprzeczne z dobrymi obyczajami. Powyższe stanowisko znajduje również potwierdzenie w wyrokach SOKiK z dnia 4.08.2004r. (XVII Amc 46/03), 12.01.2005r. (XVII Amc 13/04) i 16.12.2004r. (XVII amc 19/04). Takie działanie narusza interesy konsumentów i jest niewątpliwie sprzeczne z dobrymi obyczajami, co oznacza, iż przedmiotowe postanowienie wypełnia dyspozycję art. 385¹ § 1 k.c.

Biorąc pod uwagę powyższą wykładnię, można przyjąć, iż zacytowane postanowienia w swej treści są tożsame.

Prezes Urzędu przyjął, iż w/w postanowienia różnią się tylko podmiotowo, a wszelkie inne różnice nie mają wpływu na sposób zachowania przedsiębiorcy. W/w zapisy Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone w powołanym wyroku, gdyż jako postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie, kształtowały jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Zgodnie z oświadczeniem przedstawionym w piśmie z dnia 27.11.2006r. wzór nowej umowy obowiązuje od 1 grudnia 2006 roku.

Zmiana wzorca umowy spowodowała, iż jej treść nie zawiera postanowień wpisanych do rejestru niedozwolonych postanowień umownych i przyjęte zostało, iż przedsiębiorca podjął działania, które uznane zostały jako zaniechanie stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Zgodnie z art. 23e ust. 1, 2 i 3 ustawy antymonopolowej nie wydaje się decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującej zaniechanie jej stosowania, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 23a, w takim przypadku, Prezes Urzędu wydaje decyzje o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania, natomiast ciężar udowodnienia okoliczności, o których mowa w ust. 1, spoczywa na przedsiębiorcy.

Biorąc pod uwagę powyższe, organ antymonopolowy stwierdził, iż istnieją przesłanki wystarczające do stwierdzenia, iż F, zaprzestała stosowania praktyki, o której mowa w art. 23a ustawy antymonopolowej, poprzez zmianę wzorca umowy i zawieranie umów w oparciu o nową jego treść przez co uzasadnionym stało się uznanie na podstawie art. 23e ust. 2 ustawy antymonopolowej, praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzenie zaniechania jej stosowania.

Wobec powyższego orzeka się jak sentencji.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy antymonopolowej w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Lublinie

Otrzymuje:

**Z up. Prezesa Urzędu
Ewa Wiszniowska
Dyrektor Delegatury
w Lublinie**